

Sygn. akt III AUa 1739/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 października 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Lena Jachimowska (spr.)
Sędziowie:	SSA Antonina Grymel SSA Gabriela Pietrzyk - Cyrbus
Protokolant:	Magdalena Bezak

po rozpoznaniu w dniu 2 października 2018r. w Katowicach

sprawy z odwołania R. P. (R. P.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy

na skutek apelacji ubezpieczonego R. P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej

z dnia 11 kwietnia 2018r. sygn. akt VI U 979/16

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Bielsku-Białej.

/-/SSA G. Pietrzyk-Cyrbus /-/SSA L. Jachimowska /-/SSA A. Grymel

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 1739/18

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 31 sierpnia 2016r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił ubezpieczonemu R. P. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, ponieważ komisja lekarska ZUS orzeczeniem z dnia 18 sierpnia 2016r. uznała ubezpieczonego za zdolnego do pracy oraz zgłoszenie wniosku o rentę z tytułu niezdolności do pracy nastąpiło po upływie 18 miesięcy od ustania ostatniego okresu ubezpieczenia.

Zakład wskazał, iż nie uwzględnił okresu od 4 lipca 2014r. do 31 sierpnia 2015r. z uwagi na nieopłacenie składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej.

Kolejną decyzją z dnia 5 kwietnia 2017r. organ rentowy odmówił ubezpieczonemu R. P. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy bowiem lekarz orzecznik ZUS orzeczeniem z dnia 10 marca 2017r. orzekł, że ubezpieczony jest częściowo niezdolny do pracy od 11 grudnia 2016r., jednakże po upływie 18 miesięcy od ostatniego okresu ubezpieczenia, który przypada na 3 lipca 2014r. Organ rentowy ponownie wskazał na niezaliczenie okresu nieopłacania składek.

Odwołania od decyzji wniósł ubezpieczony R. P. domagając się zmiany decyzji i przyznania prawa do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy. W odwołaniu od decyzji z dnia 31 sierpnia 2016r. ubezpieczony zakwestionował dokonaną ocenę stanu

jego zdrowia, uniemożliwiającą wykonywanie pracy na stanowisku kierownika budowy oraz kontynuowanie działalności gospodarczej. Wniósł także o umorzenie zaległości składkowych.

Natomiast w odwołaniu od decyzji z dnia 5 kwietnia 2017r. wnioskodawca domagał się uwzględnienia okresu od 4 lipca 2014r. do 31 sierpnia 2015r. jako okresu składkowego, powołując się na realizowaną umowę z dnia 22 marca 2017r. o rozłożenie na raty należności

z tytułu składek. Zarzucił, że stwierdzenie okresowej częściowej niezdolności do pracy od 11 grudnia 2016r. nie spowodowało ustalenia prawa do świadczenia.

W odpowiedzi na odwołania organ rentowy wnosząc o ich oddalenie, podtrzymał dotychczasowe stanowisko.

Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej wyrokiem z dnia 11 kwietnia 2018r., sygn. akt VI U 979/16 oddalił odwołanie.

Z ustaleń Sądu Okręgowego wynika, że urodzony (...) ubezpieczony R. P., z wykształceniem średnim technicznym, z uprawnieniami kierownika budowy

i robót o specjalności konstrukcyjno-budowlanej, prowadził działalność gospodarczą, której przedmiotem były roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych

i niemieszkalnych. Działalność gospodarczą prowadził od 17 kwietnia 1985r. do 1 września 2015r. (zawieszona „210”).

W okresie od stycznia 2012r. do czerwca 2013r. – przerwa

w działalności gospodarczej. W okresie od 4 lipca 2014r. do 31 sierpnia 2015r. nie zostały opłacone składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej. Bezspornym jest, że ostatni okres ubezpieczenia ustał 3 lipca 2014r. oraz

w ostatnim okresie przed złożeniem wniosku ubezpieczony wykazał wymagany staż pracy.

Dalej Sąd pierwszej instancji ustalił, że lekarz orzecznik ZUS orzeczeniem z dnia

6 lipca 2016r., a następnie komisja lekarska ZUS orzeczeniem z dnia 18 sierpnia 2016r. nie stwierdzili niezdolności ubezpieczonego do pracy. Dopiero orzeczeniem z dnia 10 marca 2017r. lekarz orzecznik ZUS uznał ubezpieczonego za częściowo niezdolnego do pracy

od 11 grudnia 2016r. do 31 marca 2018r. Ubezpieczony nie wniósł sprzeciwu od tego orzeczenia. W oparciu o powyższe orzeczenia Zakład odmówił ubezpieczonemu prawa

do renty z tytułu niezdolności do pracy decyzjami z dnia 31 sierpnia 2016r. oraz z dnia 5 kwietnia 2017r.

Na podstawie opinii biegłych specjalistów z zakresu chirurgii ortopedii, specjalisty chorób wewnętrznych oraz z zakresu psychiatrii, Sąd Okręgowy ustalił, że u odwołującego się rozpoznano: stan po złamaniu podgłowym obu kości ramiennych leczonym zachowawczo, wygojonym, z ograniczeniem zakresu ruchomości i przewlekłym zespołem bólowym, obniżeniem sprawności ruchowej w zakresie unoszenia i odwodzenia barków, kamicy wątrobową, nadwagę, hiperlipidemię mieszaną, zmiany w morfologii do diagnostyki, zaburzenia depresyjne w wywiadzie, aktualnie bez objawów choroby. Odwołujący się

z przyczyn ortopedycznych, internistycznych i psychiatrycznych nie jest osobą, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu.

Sąd Okręgowy w całości podzielił opinie, uznając za merytorycznie i jasno uzasadnione.

Dokonując oceny prawnej Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołujący się nie spełnił podstawowego warunku z art. 57 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS, tj. nie jest osobą niezdolną do pracy. Sąd pierwszej instancji wskazał, że ocenę zdolności ubezpieczonego do pracy oparł na wiarygodnych, bezstronnych i wystarczających do merytorycznego rozstrzygnięcia opiniach biegłych, którzy rozpoznając u odwołującego konkretne schorzenia, nie stwierdzili, by schorzenia te były na tyle zaawansowane, aby można było uznać, że ubezpieczony w znacznym stopniu utracił zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji i nie rokuje odzyskanie zdolności do pracy po przekwalifikowaniu (art. 12 ust. 1 i 3 cyt. ustawy).

Sąd podkreślił, iż zmiany w organizmie powodujące przeciwwskazania zdrowotne do wykonywania pracy na dotychczasowym stanowisku nie są podstawą do uznania osoby ubiegającej się o rentę za niezdolną do pracy, jeżeli została zachowana zdolność do wykonywania pracy zgodnej z kwalifikacjami na innym stanowisku. Niezdolność do wykonywania dotychczasowej pracy nie jest kryterium niezdolności do pracy w rozumieniu cyt. art. 12 ustawy. Biegli zgodnie stwierdzili, że rozpoznane schorzenia odwołującego się nie dają podstaw do uznania go za osobę częściowo niezdolną do pracy. Sąd w całości podzielił ich stanowisko, uznając je za własne.

Na marginesie Sąd Okręgowy stwierdził, iż odwołujący się nie spełnił drugiego warunku z art. 57 ust. 1 pkt 3 cyt. ustawy, gdyż niespornie ostatni okres ubezpieczenia ustał w dniu 3 lipca 2014r., a lekarz orzecznik uznał, że ubezpieczony był niezdolny do pracy od 11 grudnia 2016r., a więc po upływie 18 miesięcy od ostatniego okresu ubezpieczenia, zaś ubezpieczony nie złożył sprzeciwu od tego orzeczenia.

Mając powyższe na uwadze, na mocy powołanych wyżej przepisów, przy zastosowaniu art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. Sąd Okręgowy orzekł jak w wyroku.

Wyrok apelacją zaskarżył ubezpieczony, nie formułując wniosków, domagał się – w związku z opinią z dnia lutego 22 lutego 2018r. – powołania biegłego z zakresu medycyny pracy oraz dopuszczenie dowodu z zeznań świadka, który od czternastu miesięcy jest jego opiekunem podczas zabiegów rehabilitacyjnych i pomocnikiem w sprawach urzędowych.

Organ rentowy nie wniósł odpowiedzi na apelację.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja w dążeniu do wzruszenia zaskarżonego wyroku jest usprawiedliwiona w stopniu wymagającym wydania orzeczenia kasatoryjnego.

Na wstępie przypomnieć należy, iż Sąd drugiej instancji może na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku

wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. W orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że przepis ten nie statuuje obowiązku, a jedynie możliwość rozstrzygnięcia kasatoryjnego (vide: wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 9 lipca 2009r., sygn. akt II PK 311/08, LEX nr 533041; z dnia 13 listopada 2002r., I CKN 1149/00, LEX nr 75293; z dnia 5 lutego 2002r., sygn. akt I PKN 845/00, OSNP 2004 nr 3, poz. 46). Jest tak dlatego, że w systemie apelacji pełnej sąd

drugiej instancji nie rozpoznaje apelacji, lecz sprawę, czyli ma wszelkie kompetencje (uprawnienia i obowiązki) sądu meriti. Rozpoznanie sprawy od początku przez sąd drugiej instancji nie oznacza przy tym pozbawienia stron jednej instancji merytorycznej.

Rozważając pierwszą z powołanych przesłanek wyroku kasatoryjnego (nierozpoznanie istoty sprawy), należy zauważyć, że Kodeks postępowania cywilnego posługuje się pojęciem „istota sprawy” w wielu miejscach i różnych kontekstach normatywnych. O wdaniu się

w spór lub złożeniu wyjaśnień co do istoty sprawy jest mowa np. w art. 25 § 2, art. 202,

art. 221, art. 1105 § 3, art. 1124 k.p.c., o odpowiedzialności co do istoty sprawy w art. 105

§ 2 k.p.c., o orzekaniu (rozstrzyganiu, wyrokowaniu) co do istoty sprawy np. w art. 386 § 1

i 4, art. 393⁸ § 2, art. 398¹⁵, art. 412 § 3, art. 477¹⁴ § 2 i 3, art. 479³⁴ § 2, art. 518, art. 519¹ § 1, art. 521, art. 523, art. 524 § 1, art. 576 § 1 k.p.c., a o środku zaskarżenia co do istoty sprawy - w art. 394 § 1 pkt 9 k.p.c. Ten przegląd wskazuje, że ilekroć ustawodawca odwołuje się do „istoty sprawy”, zawsze nawiązuje do jej meritum, a więc do tych czynników postępowania, które warunkują orzeczenie o istocie żądań i twierdzeń stron. Rozpoznanie istoty sprawy

jest więc pojęciem węższym niż rozpoznanie i rozstrzygnięcie w ogóle. Nie może być też utożsamiane ani kojarzone z rozpoznaniami tylko kwestii formalnoprawnych. Może ono bowiem oznaczać wyłącznie zbadanie materialnej (istotnej) podstawy żądania pozwu;

a zatem, a contrario, nierozpoznanie istoty sprawy przez zaniechanie przez sąd tego właśnie badania (vide: postanowienia Sądu Najwyższego z dnia: 11 marca 2015r., sygn. akt

III PZ 1/15, LEX nr 1665593; 10 czerwca 2014r., sygn. akt III PZ6/14, LEX nr 1486981).

W orzecznictwie dotyczącym stosowania art. 386 § 4 k.p.c. Sąd Najwyższy wielokrotnie podkreślał, że „nierozpoznanie istoty sprawy” w rozumieniu tego przepisu polega na poprzestaniu na błędnym przyjęciu przez sąd pierwszej instancji przesłanki niweczącej lub hamującej roszczenie (prekluzja, przedawnienie, potrącenie, brak legitymacji, prawo zatrzymania itp.) albo na zaniechaniu zbadania (w ogóle) materialnej podstawy żądania, niezbadaniu podstawy merytorycznej dochodzonego roszczenia albo całkowitym pominięciu merytorycznych zarzutów pozwanego (vide: np. wyroki Sądu Najwyższego

z dnia: 6 grudnia 2001r., sygn. akt I PKN 714/00, OSNP 2003 nr 22, poz. 544; 2 października 2002r., sygn. akt I PKN 482/01, LEX nr 577445; 25 listopada 2003r., sygn. akt II CK 293/02, LEX nr 151622; 21 października 2005r., sygn. akt III CK 161/05, LEX nr 178635;

17 kwietnia 2008r., sygn. akt II PK 291/07, LEX nr 837059; 11 sierpnia 2010r., sygn. akt

I CSK 661/09, LEX nr 737251).

Nie stanowi nierozpoznania istoty sprawy pominięcie niektórych dowodów, które mogły przysłużyć się do rozpoznania sprawy, lub nierozważenie wszystkich okoliczności faktycznych (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2011r., sygn. akt

III CSK 330/10, LEX nr 885041). Z tego względu wszelkie inne wady rozstrzygnięcia, dotyczące naruszeń prawa materialnego czy procesowego - poza nieważnością postępowania

i nieprzeprowadzeniem postępowania dowodowego w całości - nie uzasadniają uchylecia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Przenosząc powyższe poglądy judykatury na grunt niniejszej sprawy,

stwierdzić trzeba, iż Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy bowiem wskutek nieprawidłowego ukierunkowania postępowania dowodowego nie zbadał podstawy merytorycznej dochodzonego świadczenia.

W ocenianym sporze kontroli podlegały decyzje, odmawiające ubezpieczonemu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Pierwszą z decyzji z dnia 31 sierpnia 2016r., Zakład odmawiając ubezpieczonemu prawa do żądanej renty, nie stwierdzając niezdolności do pracy; wskazał na okoliczność zgłoszenia wniosku po upływie 18 miesięcy od ustania ostatniego okresu ubezpieczenia, który upłynął z dniem 3 lipca 2014r. Także druga odmowna decyzja

z dnia 5 kwietnia 2017r. odwoływała się do upływu 18 miesięcy od ustania ostatniego okresu ubezpieczenia, lecz upływ okresu 18 miesięcy był odnoszony do daty stwierdzenia częściowej niezdolności do pracy, ustalonej na dzień 11 grudnia

2016r. W obu wskazanych decyzjach Zakład zaznaczył, że nie uwzględnił okresu od 4 lipca 2014r. do 31 sierpnia 2015r. z uwagi na brak opłacenia należności składkowych z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej.

W odwołaniu wniesionym w dniu 27 kwietnia 2017r. od decyzji z dnia 5 kwietnia 2017r. ubezpieczony, powołując się na realizację zawartego w dniu 22 marca 2017r. układu ratального, dotyczącego zaległości składkowych, wniósł o zaliczenie jako okresu składkowego okresu objętego układem ratalnym, od 4 lipca 2014r. do 31 sierpnia 2015r.

Analizę prawidłowości zaskarżonego orzeczenia należy poprzedzić przypomnieniem, że zgodnie z art. 57 ust. 1 w zw. z art. 58 ust. 1 pkt 5 i ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie tekst jednolity:

Dz. U. z 2018r., poz. 1260 - dalej jako ustawa) przyznanie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy przysługuje po łącznym spełnieniu warunków: istnienia niezdolności do pracy, legitymowania się okresem składkowym i nieskładkowym przez osoby, u których niezdolność do pracy powstała po ukończeniu 30 roku życia, wynoszącym pięć lat na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia poprzedzającego zgłoszenie wniosku o przyznanie świadczenia lub zaistnienia tej niezdolności oraz powstania owej niezdolności w okresach składkowych i nieskładkowych taksatywnie wymienionych w przepisie bądź w ciągu 18 miesięcy od ich zakończenia.

Spełnienie przesłanki istnienia częściowej niezdolności ubezpieczonego do pracy od dnia 11 grudnia 2016r., spowodowanej stanem narządu ruchu, wynikłym z następstw urazowego złamania kości ramiennych w dniu 11 grudnia 2016r. organ rentowy stwierdził dopiero w badaniu orzeczniczym z dnia 10 marca 2017r.

Sąd Okręgowy oceniając zasadność roszczenia ubezpieczonego, badał z udziałem biegłych spełnienie warunku z art. 57 ust. 1 pkt 1 ustawy w ogóle nie wiążąc go

z przesłanką, określoną w punkcie 3, której niewykazanie organ rentowy wskazywał w każdej z zaskarżonych decyzji, a której uznania za spełnioną domagał się skarżący w odwołaniu od decyzji z dnia 5 kwietnia 2017r., powołując się na realizowany układ ratalny zawarty w dniu 22 marca 2017r. Ustalenie przez Zakład istnienia częściowej niezdolności do pracy,

będącej następstwem urazu doznanego w dniu 11 grudnia 2016r., w sytuacji nieuwzględnienia w stażu ubezpieczeniowym okresu nieopłacenia składek z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej od dnia 4 lipca 2014r. do dnia 31 sierpnia 2015r. (art. 5 ust. 4 pkt 1 ustawy), czyniło zbędnym procedowanie z udziałem biegłego chirurga ortopedy.

Skoro ostatni okres ubezpieczenia przypadał na dzień 3 lipca 2014r., to weryfikacja istnienia przesłanki niezdolności do pracy winna była skoncentrować się na badaniu jej wystąpienia nie później niż 18 miesięcy od ustania ostatniego ubezpieczenia. Sąd pierwszej instancji w ogóle nie skupił się na tej przesłance i nie zlecił biegłemu psychiatrze ustalenia występowania niezdolności do pracy także na ostatni dzień upływu 18 miesięcy od ustania ostatniego okresu ubezpieczenia. Sąd Okręgowy przed zleceniem sporządzenia opinii przez biegłego psychiatrę, specjalistę właściwego dla dominujących i leczonych z przerwami

od lipca 1999r. dolegliwości zdrowia psychicznego ubezpieczonego nie ustalił, czy nadal realizowany jest układ ratalny i w jakim zakresie został zrealizowany (o którym posiadał wiedzę od dnia rozprawy w dniu 3 lipca 2017r.), by ustalić na jaką datę przypada ostatni okres ubezpieczenia, istotnej dla określenia daty, do której najpóźniej winna powstać niezdolność ubezpieczonego do pracy.

Zaznaczyć trzeba, iż skarżący, niereprezentowany przez fachowego pełnomocnika, żądanie ustalenia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy z uwzględnieniem w stażu ubezpieczeniowym okresu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej od 4 lipca 2014r. do 31 sierpnia 2015r., wiązał z zawartą w dniu 22 marca 2017r. i wykonywaną umową o rozłożenie na raty należności składkowych.

Tymczasem Sąd pierwszej instancji dopuszczając dowód z opinii biegłych lekarzy postanowieniem z dnia 2 listopada 2016r. zalecił biegłym ustalenie istnienia niezdolności ubezpieczonego do pracy, charakteru stwierdzonej niezdolności i daty jej powstania.

Taki tryb procedowania byłoby prawidłowy w sytuacji, gdyby sporną był jedynie warunek niezdolności do pracy.

Słusznie uznał Sąd Okręgowy, że ocena stanu nasilenia dolegliwości natury psychicznej wymaga oceny biegłych psychiatry i psychologa, (winnych orzekać w zespole), czemu dał wyraz w postanowieniu dowodowym. Jednakże nieujawnioną w pisemnych motywach zaskarżonego rozstrzygnięcia pozostała decyzja Sądu o zaniechaniu przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego psychologa. Natomiast niezasadną jest ocena Sądu pierwszej instancji, iż opinia biegłego psychiatry, wymagająca posiłkowania się wynikami badań psychologicznych, odniesienia się do zarzutów skarżącego (których Sąd nie poddał ocenie biegłego), zasługuje na akceptację.

Sąd Okręgowy przyjmując błędne założenia do weryfikacji prawidłowości zaskarżonych decyzji, doprowadził do nierozpoznania istoty sprawy.

Uwzględniając powyższe, przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy zbada warunki z art. 57 ust. 1 pkt 1 i pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i ustali, czy roszczenie skarżącego o przyznanie renty z tytułu niezdolności do pracy jest uprawnione.

Zatem nie przesądzając wyniku ostatecznego rozstrzygnięcia, Sąd Apelacyjny po myśli art. 386 § 4 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

/-/SSA G. Pietrzyk-Cyrbus /-/SSA L. Jachimowska /-/SSA A. Grymel

Sędzia Przewodniczący Sędzia

MP